
ENHANCEMENT OF THE METHODS FOR ANALYSIS OF THE FULL PRODUCT COST

Rositsa Ivanova

UNWE – Sofia, Republic of Bulgaria, Rosi_Ivanova@abv.bg

Abstract: Full product cost is a key indicator that describes the business of entities that carry out industrial activity as their principal activity. Full cost of industrial products may be analyzed from two perspectives.

Firstly, as a separate object of analysis, i.e. as a resultative indicator. In this context, we should note that the full product cost comprises the expenses for principal activity, sales costs and administrative expenses. The main task of the analysis is to identify and assess the level and direction of direct factors' impact on the changes that have occurred in the full product cost. Depending on the specific features of the scope of business and the respective subsector of the industry the entity operates in, it is appropriate to organize proper accounting of expenses by calculation items by type of activities. This is quite crucial with regard to the identification of the weaknesses by types of expenses and specific activities involved in the formation of the full cost of industrial products. On such basis, the management of industrial entities has the objective ability to design and make objective, proper and timely decisions for the management of operational costs and for the optimization of the full product cost.

The above deliberations are directly related to the second perspective of the analysis and assessment of the full product cost. We speak about the fact that the full cost of industrial products is a factor that has immediate impact on the dynamics of a number of other absolute and relative key business indicators that are typical both for the effectiveness of the industrial activity and for the effectiveness of the overall entity's business. For example, on the dynamics of: gains from sale of products; full cost per products of BGN 100 (cost per sales of BGN 100); gross and net rate of return based on net sales (return on sales or marketing efficiency); total amount of expenses; accounting profit/ loss; carrying amount of profit/loss; gross and net rate of return calculated on the basis of assets, capital, revenue, expenses, etc.

In the light of the above, the issue of full cost of industrial products and the methods for its analysis is quite relevant. The object of this publication refers to the full cost of industrial products, and the subject – to its formation, dynamics and management.

The author's aim is to enhance the methods for analysis of full product cost applied by industrial entities. In order to achieve this aim, the publication has to solve the following problems:

- 1) Clarification of the analysis information provision;
- 2) Identification of the impact of direct factors on the dynamics of full product cost – impact of absolute and relative savings or overspendings by types of expenses for principal activity, impact of sales and impact of absolute savings or overspendings by types of administrative expenses;
- 3) Analyzing the full product cost with view of the differentiation between fixed (contingently fixed) operational costs and variable operational costs.

Keywords: costs, total cost, analysis, savings, overspending

ПОДОБРЯВАНЕ НА МЕТОДИКАТА ЗА АНАЛИЗ НА ПЪЛНАТА СЕБЕСТОЙНОСТ НА ПРОДУКЦИЯТА

Росица Иванова

УНСС – София, Р. България, Rosi_Ivanova@abv.bg

Резюме: Пълната себестойност на продукцията е ключов индикатор, характеризиращ дейността на предприятията с основна промишлена дейност. Пълната себестойност на промишлената продукция може да се анализира от две гледни точки.

Първата от тях е като самостоятелен обект на анализа, т.е. като резултативен показател. В този аспект следва да се посочи, че пълната себестойност на продукцията се формира от разходите за основна дейност, разходите за продажби на продукцията и административните разходи. Основна задача на анализа е да се установява и дава оценка за степента и посоката на влияние на преките фактори върху измененията, които са настъпили в пълната себестойност на продукцията. Целесъобразно е, в зависимост от специфичните особености на предмета на дейност и конкретния подотрасъл от промишлеността, в който функционира предприятието, да се организира подходящо отчитане на разходите по статии на калкулацията по видове

дейности. Това е особено важно във връзка с разкриването на слабите места по видове разходи и по конкретни дейности, участващи при формирането на пълната себестойност на промишлената продукция. На тази основа мениджмънтът на промишлените предприятия има обективната възможност за изработването и вземането на обективни, правилни и своевременни решения за управление на разходите за дейността и оптимизиране на пълната себестойност на продукцията.

Посоченото по-горе е в пряка връзка с втората гледна точка на анализирането и оценяването на пълната себестойност на продукцията. Става дума за обстоятелството, че пълната себестойност на промишлената продукция е фактор, който оказва непосредствено влияние върху динамиката на редица други ключови абсолютни и относителни бизнес индикатори, характеризиращи както ефективността на основната промишлена дейност, така и ефективността на целокупната дейност на предприятието. Например върху динамиката на: печалбата от продажби на продукцията; пълната себестойност на 100 лв. продукция (себестойност на 100 лв. продажби); брунтата и нетната рентабилност на база нетни приходи от продажби на продукцията (рентабилност на продажбите или ефективност на маркетинга); общата сума на разходите; счетоводната печалба/загуба; балансовата печалба/загуба; брунтата и нетната рентабилност, изчислена на бази активи, капитал, приходи, разходи и т.н.

Посоченото по-горе поражда актуалността на въпроса за пълната себестойност на промишлената продукция и методиката за нейния анализ.

Обект на разглеждане в статията е пълната себестойност на промишлената продукция, а предмет – нейното формиране, динамика и управление.

Поставената от автора цел е подобряване на методиката за анализ на пълната себестойност на продукцията, предлагана от промишлените предприятия. За постигането на тази цел се поставят за решаване следните задачи:

- 1) изясняване на информационното осигуряване на анализа;
- 2) установяване влиянието на преките фактори върху динамиката на пълната себестойност на продукцията – влияние на абсолютните и на относителните икономии или преразходи по отделни видове разходи за основната дейност и на дейността за продажби на продукцията, както и на абсолютните икономии или преразходи по отделни видове административни разходи;
- 3) анализиране на пълната себестойност на продукцията от гледна точка на разграничаването на разходите за дейността на постоянни (условно-постоянни) и променливи.

Ключови думи: разходи, пълна себестойност, анализ, икономия, преразход

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Дейността на всяко предприятие е съпроводена с извършването на различни видове разходи. Д. Петрова (2018, с. 198) посочва, че „величината, структурата и динамиката на разходите оказва пряко влияние върху финансовите резултати на предприятието и в значителна степен предопределят стойността на редица финансови показатели с ключово значение за анализиране и оценяване на дейността му.“ Пълната себестойност на продукцията, като част от общите разходи на предприятието, е важен бизнес индикатор, който характеризира основната дейност на промишлените предприятия. Въпросът за методиката за анализ на пълната себестойност на продукцията е актуален на всички фази и етапи от развитието на всяко предприятие. Това обуславя необходимостта от непрекъснато подобряване на методиката за анализ на пълната себестойност на продукцията. Пълната себестойност на продукцията следва да се анализира комплексно както като самостоятелен обект на анализа (резултативен показател), така и като факторен показател, влияещ върху динамиката на други важни резултативни показатели.

2. ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА АНАЛИЗА

В условията на пазарна икономика, както посочва Д. Петрова (2018, с.198), „всяко предприятие има право да изгради и да прилага своя конкретна организация за счетоводно отчитане на разходите (вкл. разходите, формиращи пълната себестойност на продукцията – доб. Р.И.), като се съобразява с общозадължителните изисквания, регламентирани от нормативната уредба на счетоводството, със специфичните особености на дейността си и необходимостта от счетоводна информация за нейното ефективно управление.“

Както беше посочено по-горе в състава на пълната себестойност на промишлената продукция се включват разходите за основна дейност, разходите за продажби на продукцията и административните разходи.

За счетоводното отчитане на разходите за основната дейност на предприятието се използва синтетичната сметка „Разходи за основна дейност“ от група „Разходи за дейността“. В състава на разходите за основната дейност на промишлените предприятия се включват две групи разходи: първа - основните, технологични производствени разходи, и втора - допълнителните общопроизводствени разходи. Първата група разходи са

свързани непосредствено с осъществяването на производствения процес и те се отнасят пряко в себестойността на произведената промишлена продукция. За разлика от тях, допълнителните общопроизводствени разходи се извършват във връзка с организацията, управлението и отчитането на дейността в производствените цехове и участъци в предприятието, с изключение на разходите за амортизация на производствените машини, съоръжения и оборудване. Допълнителните общопроизводствени разходи не участват пряко в създаването на готовите продукти, а от гледна точка на връзката им с обема на произведената продукция, те могат да се разграничат на постоянни (условно-постоянни) и променливи. Следователно по дебита на сметка „Разходи за основна дейност“ се формира фактическата себестойност на произведената продукция, с която тя се завежда в склада на предприятието.

Разходите за продажби на продукцията се отчитат по дебита на сметка „Разходи за продажби на продукцията“ от група „Разходи за дейността“. Тези разходи могат да се разграничат на постоянни (условно-постоянни) и променливи, което от методическа гледна точка е важно за анализа. В края на отчетния период общата сума на разходите за продажби на продукцията се отнася по дебита на сметка „Приходи от продажби на продукцията“, с което тя се включва в пълната себестойност на продукцията.

Административните разходи са свързани с общото управление и функциониране на предприятието. Това са допълнителни разходи с непряк, косвен характер, които се отчитат по дебита на сметка „Административни разходи“ от група „Разходи за дейността“. В края на отчетния период сумата на административните разходи се отнася по дебита на сметка „Приходи от продажби на продукцията“. Това става чрез разпределянето на тяхната сума на основата на избрана от предприятието база. По този начин административните разходи се включват в пълната себестойност на единица продукт от всеки вид, а оттам – в пълната себестойност на продадената промишлена продукция.

Така, въз основа на информацията от сметките „Разходи за основна дейност“, „Разходи за продажби на продукцията“ и „Административни разходи“, информацията за пълната себестойност се пренася в Отчета за приходите и разходите. П. Димитрова (2016, с.118-119) отбелязва, че „предприятията, използващи Националните (счетоводни – доб. Р.И.) стандарти, могат да избират два варианта (за представяне на отчета за приходите и разходите – доб. Р.И.) – 1) обобщаване и представяне на разходите (за дейността – доб. Р.И.) по икономически елементи ... 2) функционално разпределение на разходите.“ Именно в отчета за приходите и разходите, в който разходите са групирани по функционално предназначение, „се съдържа информация за себестойността на продажбите (според нас – за себестойността на продукцията – Р.И.), както и за разходите за продажби и административните разходи (П. Димитрова – 2016, с.119).

3. МЕТОДИКА ЗА АНАЛИЗ НА ПЪЛНАТА СЕБЕСТОЙНОСТ НА ПРОМИШЛЕНАТА ПРОДУКЦИЯ

Методиката за анализ на пълната себестойност на продукцията, в качеството ѝ на резултативен показател, може да обхваща следните етапи: 1) анализ на абсолютната икономия или преразход, респ. относителната икономия или преразход на разходите за основна дейност; 2) анализ на абсолютната икономия или преразход, респ. относителната икономия или преразход на разходите за продажби на продукцията и 3) анализ на абсолютната икономия или преразход на административните разходи.

По данните от дейността на промишлено предприятие е съставена таблица 1, в която са представени разходите за неговата основна дейност, систематизирани по статии на калкулацията и по видове разходи.

Таблица 1. Разходи за основна дейност – величина, структура и динамика

Разходи за основна дейност	Предходна година		Текуща година		Отклонение		Процент на динамика
	хил. лв.	%	хил. лв.	%	хил. лв.	%	
I. Разходи за материали, в т.ч.:							
1. Разходи за основни материали	13290,00	40,72	14170,00	41,03	880,00	0,31	6,62
2. Разходи за горива	3879,00	11,88	4120,00	11,93	241,00	0,05	6,21
Общо разходи за материали	17169,00	52,60	18290,00	52,96	1121,00	0,36	6,53
II. Разходи за външни услуги, в т.ч.:							
1. Разходи за енергия	980,00	3,00	960,00	2,78	-20,00	-0,22	-2,04
Общо разходи за външни услуги	980,00	3,00	960,00	2,78	-20,00	-0,22	-2,04
III. Разходи за амортизация	1840,00	5,64	1910,00	5,53	70,00	-0,11	3,80

IV. Разходи за заплати (възнаграждения), в т.ч.:	10430,00	31,95	11140,00	32,26	710,00	0,30	6,81
V. Разходи за социални осигуровки и други социални разходи, в т.ч.:	1677,00	5,14	1734,00	5,02	57,00	-0,12	3,40
VI. Разходи за брак	259,00	0,79	226,00	0,65	-33,00	-0,14	-12,74
VII. Други разходи	285,00	0,87	275,00	0,80	-10,00	-0,08	-3,51
Общо разходи за основна дейност (себестойност на продукцията)	32640,00	100,00	34535,00	100,00	1895,00	0,00	5,81

По данните от тази таблица могат да се проследят абсолютните икономии и абсолютните преразходи по статии на калкулацията и по видове разходи в основната дейност на предприятието, както и отклоненията в структурата на разходите за текущата спрямо предходната година. Най-големи са абсолютните преразходи по статиите на калкулацията: разходи за материали (1121 хил. лв. = 18290 – 17169) и разходи за заплати (710 хил. лв. = 11140 – 10430). Постигнати са абсолютни икономии по следните статии на калкулацията: разходи за външни услуги (20 хил. лв.); разходи за брак (33 хил. лв.) и други разходи (10 хил. лв.). Най-голям е процентът на увеличение на разходите за заплати – 6,81 % $[(+710 : 10430) \times 100]$, а най-малък – този на намалението на разходите (загубите) за брак на промишлена продукция, който възлиза на 12,74 % $[(-33 : 259) \times 100]$.

Тъй като в състава на разходите за основната дейност на промишлените предприятия се включват променливи разходи, които зависят и се изменят с измененията в обема на произведената продукция, то целесъобразно е да се установяват, също така, относителните икономии и относителните преразходи по статии на калкулацията. Това става като фактическите разходи за основната дейност (при фактически обем и фактически разходи за производството на единица продукция) и разходите за основната дейност при фактически обем на продукцията, но при базисни разходи (в случая от предходната година) за производството на единица продукция.

По данните от дейността на предприятието е съставена таблица 2, в която е представена информацията за разходите за продажби на продукцията, систематизирани по статии на калкулацията и по видове разходи.

Таблица 2. Разходи за продажби на продукцията – величина, структура и динамика

Разходи за продажби на продукцията	Предходна година		Текуща година		Отклонение		Процент на динамика
	хил. лв.	%	хил. лв.	%	хил. лв.	%	
I. Разходи за материали, в т.ч.:							
1. Горива	60,80	1,19	71,20	1,34	10,40	0,15	17,11
2. Резервни части	3,80	0,07	5,60	0,11	1,80	0,03	47,37
3. Рекламни материали	80,30	1,57	58,20	1,09	-22,10	-0,48	-27,52
Общо разходи за материали	144,90	2,84	135,00	2,54	-9,90	-0,30	-6,83
II. Разходи за външни услуги, в т.ч.:							
1. Ел. енергия	3,50	0,07	3,60	0,07	0,10	0,00	2,86
2. Разходи за реклама	2796,50	54,76	3346,00	62,85	549,50	8,09	19,65
3. Транспортни разходи по продажби на продукцията	825,00	16,16	680,40	12,78	-144,60	-3,38	-17,53
4. Разходи за ремонт	16,60	0,33	15,60	0,29	-1,00	-0,03	-6,02
5. Разходи за търговски вериги и дистрибуция	787,50	15,42	596,20	11,20	-191,30	-4,22	-24,29
6. Разходи за застраховки	20,90	0,41	19,30	0,36	-1,60	-0,05	-7,66
7. Разходи за телекомуникационни и куриерски услуги	30,20	0,59	32,70	0,61	2,50	0,02	8,28
8. Разходи за дизайнерски услуги	67,10	1,31	90,20	1,69	23,10	0,38	34,43
Общо разходи за външни услуги	4547,30	89,05	4784,00	89,86	236,70	0,81	5,21
III. Разходи за заплати (възнаграждения), в т.ч.:	210,90	4,13	216,20	4,06	5,30	-0,07	2,51

IV. Разходи за социални осигуровки и други социални разходи, в т.ч.:	50,50	0,99	52,30	0,98	1,80	-0,01	3,56
V. Други разходи, в т.ч.:							
1. Разходи за командировки	58,60	1,15	58,10	1,09	-0,50	-0,06	-0,85
2. Разходи за мостри, участия в панаири и изложения	87,10	1,71	69,10	1,30	-18,00	-0,41	-20,67
3. Представителни разходи	7,10	0,14	8,90	0,17	1,80	0,03	25,35
Общо други разходи	152,80	2,99	136,10	2,56	-16,70	-0,44	-10,93
Общо разходи за продажби на продукцията	5106,40	100,00	5323,60	100,00	217,20	0,00	4,25

От данните в таблицата се вижда, че най-голям абсолютен преразход е допуснат по отношение на разходите за външни услуги – 236,70 хил. лв. Този преразход се дължи на абсолютен преразход по статията „Разходи за реклама“ – 549,50 хил. лв., който не може да бъде компенсиран от абсолютните икономии по статията „Транспортни разходи по продажби на продукцията“ – 144,60 хил. лв., както и по статията „Разходи за търговски вериги и дистрибуция“ – 191,30 хил. лв.

По отношение на разходите за продажби на продукцията също следва да се установява относителната икономия или относителният преразход по статии на калкулацията и по видове разходите по начина, посочен по-горе.

Задача на анализа е определянето на абсолютната икономия или абсолютният преразход както общо на административните разходи, така и по отделни статии на калкулацията, представляващи по същество различните видове разходи от техния състав. За целта, по данните от разглежданото предприятие, е съставена таблица 3.

Таблица 3. Административни разходи – величина, структура и динамика

Административни разходи	Предходна година		Текуща година		Отклонение		Процент на динамика
	хил. лв.	%	хил. лв.	%	хил. лв.	%	
I. Разходи за материали, в т.ч.:							
1. Горива	66,40	4,92	57,50	4,76	-8,90	-0,16	-13,40
2. Резервни части	4,70	0,35	10,30	0,85	5,60	0,50	119,15
Общо разходи за материали	71,10	5,27	67,80	5,61	-3,30	0,35	-4,64
II. Разходи за външни услуги, в т.ч.:							
1. Ел. енергия	4,80	0,36	5,60	0,46	0,80	0,11	16,67
2. Вода	2,90	0,21	1,60	0,13	-1,30	-0,08	-44,83
3. Разходи за ремонт	14,90	1,10	16,40	1,36	1,50	0,25	10,07
4. Разходи за застраховки	39,30	2,91	41,80	3,46	2,50	0,55	6,36
5. Разходи за телекомуникационни и куриерски услуги	24,10	1,79	19,80	1,64	-4,30	-0,15	-17,84
6. Разходи за охрана	89,90	6,66	87,10	7,21	-2,80	0,55	-3,11
7. Разходи за анализи и изследвания	13,20	0,98	25,70	2,13	12,50	1,15	94,70
8. Разходи за съдебни и други такси	36,70	2,72	48,30	4,00	11,60	1,28	31,61
Общо разходи за външни услуги	225,80	16,73	246,30	20,39	20,50	3,66	9,08
III. Разходи за заплати (възнаграждения), в т.ч.:	800,80	59,33	667,10	55,22	-133,70	-4,10	-16,70
IV. Разходи за социални осигуровки и други социални разходи, в т.ч.:	180,30	13,36	159,50	13,20	-20,80	-0,15	-11,54
V. Разходи за данък сгради и такси смет	34,40	2,55	32,80	2,72	-1,60	0,17	-4,65
VI. Други разходи, в т.ч.:							

1. Разходи за командировки	26,80	1,99	25,70	2,13	-1,10	0,14	-4,10
2. Представителни разходи	10,60	0,79	8,80	0,73	-1,80	-0,06	-16,98
Общо други разходи	37,40	2,77	34,50	2,86	-2,90	0,09	-7,75
Общо административни разходи	1349,80	100,00	1208,00	100,00	-141,80	0,00	-10,51

Въз основа на таблици 1, 2 и 3 е съставена таблица 4, в която е посочена пълната себестойност на продукцията, формирана като сума от разходите за основна дейност, разходите за продажби на продукцията и административните разходи. В същата таблица са посочени и нетните приходи от продажби на продукцията, получени по кредита на счетоводната сметка „Приходи от продажби на продукцията“. Или по данните в таблица 4 може да се анализира и оценява пълната себестойност на продукцията както като резултативен показател, така и като фактор, оказващ влияние върху редица важни бизнес индикатори, характеризиращи ефективността на основната дейност на промишлените предприятия.

По мнение на М. Начкова (2018, с.208-209) „Анализът на приходите и разходите ... (както общо, така и по видове дейности на предприятието – доб. Р.И.) обхваща структурата и динамиката им. Анализът трябва да се насочи към преките фактори, оказващи влияние върху размера на печалбата от дейността (както и на печалбата от продажби на продукцията – доб. Р.И.) на ... (предприятието – доб. Р.И.). Той може да бъде детайлизиран в съответствие със структурата и динамиката на развитие на приходите и разходите на ... (предприятието – доб. Р.И.).

Таблица 4.

Показатели	Предходна година	Текуща година	Отклонение (+, -)	Процент на динамика
1. Разходи за основна дейност, хил. лв. (от таблица 1)	32640,00	34535,00	1895,00	5,81
2. Разходи за продажби на продукцията, хил. лв. (от таблица 2)	5106,40	5323,60	217,20	4,25
3. Търговска себестойност на продукцията, хил. лв. (п.1 + п.2)	37746,40	39858,60	2112,20	5,60
4. Административни разходи, хил. лв. (от таблица 3)	1349,80	1208,00	-141,80	-10,51
5. Пълна себестойност на продукцията, хил. лв. (п.3 + п.4)	39096,20	41066,60	1970,40	5,04
6. Нетен размер на приходите от продажби на продукцията, хил. лв.	47585,60	52345,00	4759,40	10,00
7. Печалба от продажби на продукцията, хил. лв. (п.6 - п.5)	8489,40	11278,40	2789,00	32,85
8. Пълна себестойност на 100 лв. продажби, лв. (п.5 : п.6) x 100	82,16	78,45	-3,71	-4,52
9. Рентабилност на база пълна себестойност, % (п.7 : п.5) x 100	21,71	27,46	5,75	26,48
10. Рентабилност на продажбите, % (п.7 : п.6) x 100	17,84	21,55	3,71	20,77

В случая по данните в таблица 4 се вижда, че печалбата от продажби на продукцията се е увеличила с 2789 хил. лв., което се дължи на увеличението на нетните приходи от продажби на продукцията с 4759,40 хил. лв. и на намалението на пълната себестойност на продукцията с 1970,40 хил. лв. В относително изражение процентът на динамика на нетните приходи от продажби е по-голям от този на увеличението на пълната себестойност на продукцията. Същевременно с това пълната себестойност на 100 лв. продажби, изчислена като процентно отношение на пълната себестойност на продукцията към нетните приходи от продажби на продукцията, се е намалила с 3,71 пункта. Или за текущата спрямо предходната година на 100 лв. нетни приходи от продажби на продукцията, разходите, формиращи пълната себестойност на продукцията, са се намалили с 3,71 лв.

По данните в таблица 4 се вижда, също така, че рентабилността на база пълна себестойност на продукцията се е увеличила с 5,75 пункта, а рентабилността на продажбите също бележи увеличение от 3,71 пункта. Разликата между 100 % и пълната себестойност на 100 лв. продажби по съществото това е рентабилността на продажбите. Въз основа на посоченото по-горе може да се направи извода, че се е повишила ефективността на основната дейност на разглежданото предприятие.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Анализът на пълната себестойност на промишлената продукция е типичен пример за вътрешен анализ. Получената резултатна аналитична информация позволява на мениджмънта на предприятието да взема

аргументирани, обосновани и правилни решения за оптимизиране на разходите, формиращи пълната себестойност на продукцията, а следователно и за подобряване на стойностите на ключовите показатели, характеризиращи ефективността на бизнеса. М. Начкова (2018, с.208-209) отбелязва, че в резултат от „детайлизирания анализ на приходите и разходите (в т.ч. и на пълната себестойност на продукцията – доб. Р.И.) .... (мениджмънтът на предприятието може да взема – доб. Р.И.) ... решения за бъдещото развитие на дейността ... за по-ефективното и адекватно управление на инвестиционния риск (както и на другите видове риск – финансов риск, бизнес риск и др. – доб. Р.И.) вследствие на инвестирането ... на собствените им средства.” Именно на основата на получената аналитична информация могат да се вземат решения за финансова и пазарна стабилност и просперитет на предприятието.

ЛИТЕРАТУРА

- Chukov, K. P. & Ivanova, R. N. (2017). *Financial and economic analysis*. Sofia, IC – UNWE.
- Chukov, K. P. & Ivanova, R. N. (2019). *Financial and economic analysis*. Sofia, IC – UNWE.
- Dimitrova P. (2016). *Theory of accounting*. Varna, ed. Angle.
- Ivanova R. (2018). *Accounting*. Sofia, ed. Trakia-M.
- Ivanova R. (2017). *Expansion of the methodology for analysis of the total cost of BGN 100 production*. Collective monograph "The Economy of Bulgaria and the European Union - Science and Business". IC-UNWE, pp. 123-138.
- Nachkova M., E. Milanova-Tsoncheva, D. Petrova, R. Ivanova & L. Todorov. (2018). *Financial and accounting management*. Sofia, IC-UNWE.
- Petrova D., V. Staneva, T. Rupska, R. Ivanova & B. Boyanov. (2018). *Accounting and analysis of the financial statements of the enterprise*. Sofia, IC-UNWE.